

Postmottak@byr.oslo.kommune.no
Rådhuset, Rådhusplassen 1, 0037 OSLO

Vår referanse: 2021/3
Dato: 11/03/2021

Ivaretakelsen av menneskerettighetene ved utbruddet av covid-19 i Oslo kommune

1. Innledning

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og øvrig lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten før øvrig. NIM skal bidra til å styrke gjennomføringen av menneskerettighetene, særlig ved å gi råd og fremme anbefalinger til Stortinget, regjeringen og andre offentlige aktører.

NIM ønsker med denne henvendelsen å opprette dialog med Oslo kommune for å få innsikt i kommunens arbeid med pandemihåndteringen og forholdet til menneskerettighetene.

2. Menneskerettslige krav ved koronahåndtering

NIM har gjennom det siste året fulgt koronasituasjonen tett, og har hatt dialog med en rekke myndighetsaktører om ivaretakelsen av menneskerettighetene under utbruddet av covid-19. NIM avga i november 2020 en offentlig rapport til Koronakommisjonen om ivaretakelsen av menneskerettighetene ved håndteringen av utbruddet av covid-19.¹ Rapporten redegjør for de menneskerettslige rammene for koronahåndteringen og peker på en del utfordringer. Et av spørsmålene som drøftes i rapporten er hvordan regelverket og prosessene for å sikre oppfyllelse av menneskerettighetene har fungert. Rapporten vurderer både tiltak truffet av nasjonale myndigheter og av enkelte lokale myndigheter.

De menneskerettslige utgangspunktene for pandemihåndteringen kan kort sagt oppsummeres slik: Staten er menneskerettslig forpliktet til å beskytte befolkningens liv og helse. Samtidig er det ikke tvilsomt at en rekke tiltak som settes inn for å beskytte liv og helse også griper inn i menneskerettigheter, for eksempel retten til privatliv, familieliv og hjem, og barns rett til utdanning, lek og fritid. Inngrepene i menneskerettighetene kan likevel være legitime, så lenge de ikke går lengre enn

¹ Rapporten er tilgjengelig [her](#).

nødvendig. Et nøkkelspørsmål er derfor å synliggjøre hvilke forholdsmessighetsvurderinger som gjøres når tiltakene besluttes.

I denne henvendelsen retter vi oss mot Oslo kommune, som landets største kommune, og som en av de kommunene som har vært aller hardest rammet av koronapandemien hele veien. I over fire måneder har befolkningen i Oslo levd med svært strenge smitteverntiltak. For å hindre videre smittespredning innførte byrådet i Oslo kommune ytterligere tiltak som vil gjelde fra 10. til 25. mars. Blant tiltakene har Oslo kommune besluttet rødt nivå i barnehager og grunnskoler i Oslo, samt at alle innendørs fritidsaktiviteter for barn og unge stenges. I tillegg til dette videreføres alle eksisterende tiltak.

3. Særlig om kommunenes menneskerettighetsansvar

Det følger av Grunnloven § 92 at «statens myndigheter» skal «respektere og sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter». *Statens myndigheter* forstås i «videste forstand», slik at også kommunale og fylkeskommunale myndigheter omfattes.² I forarbeidene til kommuneloven er det lagt til grunn at kommunene har «en helt sentral rolle i den praktiske gjennomføringen av sentrale menneskerettigheter».³ Grunnlovens trinnhøyde over alminnelig lovgivning, og forrangsbestemmelsen i menneskerettsloven § 3, innebærer at fylkeskommunene og kommunene ikke lovlig kan treffe vedtak eller handle på en måte som strider mot forpliktelser etter våre menneskerettslige forpliktelser.

Kommuners menneskerettighetsforpliktelser fremtrer spesielt tydelig i situasjoner der kommunen opptrer som *offentlig myndighetsorgan*. Kommunen har videre en menneskerettslig forpliktelse til å sørge for tilstrekkelig beskyttelse og verdighet for innbyggerne.

4. Ønske om videre dialog om menneskerettighetsvurderingene i Oslo kommune i forbindelse med koronahåndteringen

Flere av tiltakene i Oslo kommune, både de som har vart en stund og de som ble truffet nylig, griper inn i befolkningens menneskerettigheter. Dette gjelder blant annet besøksbegrensninger i eget hjem og i helseinstitusjoner, samt en rekke av tiltakene som gjelder barn og unge.

² NOU 1993: 18 kapittel 11.3.3, Ot.prp. nr. 3 (1998–1999) *Om lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)* kapittel 3.2.2 og Ot.prp. nr. 93 (2008–2009) *Om lov om endringer i menneskerettsloven mv. (inkorporering av kvinneskrikonvensjonen)* kapittel 4.2. Se Reiertsen (op. cit.), s. 419–420.

³ NOU 2016: 4 *Ny kommunelov*, kapittel 2.3.

Inngrep i menneskerettigheter må være forholdsmessig og kan ikke gå lenger enn det som er nødvendig. Det hører til forholdsmessighetsvurderingen at befolkningen får informasjon om hvordan Oslo kommune har vurdert og fortsatt vurderer forholdsmessigheten ved at eksisterende tiltak videreføres og de nye tiltakene rettet mot barn og unge. NIM anbefaler Oslo kommune å være bevisst denne menneskerettighetsdimensjonen i dette arbeidet.

I tillegg er det nødvendig å vurdere tiltakene opp mot sårbare gruppers rettigheter og behov. NIM har under koronapandemien vært særlig bekymret for tiltakenes inngrep i barn og unges rettigheter. Oppdatert kunnskapsstatus viser bekymringsfulle funn vedrørende blant annet vold og overgrep og antall rapporterte saker, ensomhet og psykiske lidelser blant barn og unge.⁴ Det er derfor viktig at det gjøres så mye som mulig for å holde tilbudene til barn åpne, og å sørge for at barn og unge blir prioritert som gruppe. NIM har i en henvendelse av 13.01.21 til barne- og familieministeren og kunnskapsministeren oppfordret til å styrke arbeidet med involveringen av barn og unge under pandemien.⁵ Utgangspunktet etter barnekonvensjonen er at barn og unge har rett til å si sin mening og blir hørt i alle spørsmål som gjelder dem. Dette gjelder også planer, politikk og tiltak som berører barn på lokalt nivå.

Som nevnt ønsker NIM med denne henvendelsen å opprette dialog med kommunen for å få innsikt i deres arbeid med pandemihåndteringen og forholdet til menneskerettighetene. NIM har følgende spørsmål til Oslo kommune i forbindelse med håndteringen av koronapandemien:

- Hvordan jobber kommunen med vurderinger av smitteverntiltak opp mot menneskerettslige forpliktelser på generelt grunnlag?
- Hvordan vurderer kommunen adgangen til å differensiere på tiltak mellom bydeler med høyt og lavt smittetrykk, i lys av minste inngreps prinsipp?
- På hvilken måte tilgjengeliggjøres forholdsmessighetsvurderingene for offentligheten?
- Gjøres det noe arbeid for å involvere barn og unge, for eksempel gjennom eksisterende strukturer som ungdomsråd mv., når det skal treffes tiltak som har betydning for barn og unge?

Vi stiller oss til disposisjon for å gi råd om dette til kommunen, og ønsker gjerne et møte med dere for å opprette dialog og få innsikt i arbeidet som gjøres.

⁴ [Koordineringsgrupperapport:](#)

⁵ Brevet er tilgjengelig [her](#)

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Adele Matheson Mestad
Direktør

Anders Einar Broderstad
Rådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.